

I. juli 2022
moh/22-02532

Til Naturstyrelsen

Amager d. 30. juni 2022

Kommentarer vedr. forvaltningsplanerne for Naturnationalpark Stråso

Den Danske Dyrlægeforening (DDD) takker for muligheden for at kommentere på udkastet til projektbeskrivelse og forvaltningsplan for Naturnationalpark Stråso.

Undtagelse fra Dyrevelfærdsloven

DDD er uforstående overfor ønsket om at søge dispensation fra dyrevelfærdsloven §3 og §9 stk. 1 og 2. Det er DDDs opfattelse at det ikke, som det anføres i høringsbrevet (<https://prodstoragehoeringspo.blob.core.windows.net/2739a173-3a5f-456e-9904-4926e6064c3b/Bilag%203%20-%20H%C3%B8ringsbrev%20lovforslag.pdf>) til loven er uforholdsmæssigt store udgifter forbundet med at føre tilsyn som loven kræver. Ved brug af moderne teknologi som droner, gps-sendere etc. vil det være muligt at føre det nødvendige tilsyn med dyrene i Naturnationalparker under den gældende dyrevelfærdslov.

Ved ikke at søge dispensation fjerner man også en stor del af den kritik, som har været i store kredse i Danmark. Loven bør være ens på begge sider af hegnet.

Positive elementer i forhold til dyrevelfærden i forvaltningsplanen

Dyrlægeforeningen ser positivt på

- At der kun udsættes stude
- At en del af Naturnationalparken ikke er heget og skaber mulighed for videnskabeligt at vurdere, hvilken effekt de store græssere med hegn har på biodiversiteten kontra kun hjorte uden hegn
- At man vil starte med et lavt græsningstryk
- At der laves faunalommer som giver dyrene mulighed for at søge væk fra de områder, hvor der færdes mennesker, når de finder det nødvendigt
- At besøgende ikke må fodre dyrene
- At der efter 2 år udarbejdes en særskilt analyse af dyrene og dyrevelfærden til vurdering af fremtidige tiltag

[fLogoOvertekst]

Den Danske Dyrlægeforening | Danish Veterinary Association | Amager Strandvej 60 | DK-2300 København S | +45 3871 0888
E-mail: ddd@ddd.dk | www.ddd.dk

- At der ønskes veterinær assistance med udarbejdelse af rapporter til vurdering af dyrenes velfærd

Forvaltningen af de udsatte dyr og uddannelse af medarbejdere

DDD anser dyrevelfærden for at være under pres i forhold til den beskrivelse, som foreligger for forvaltningen af NNP Stråsø særligt i vintermånederne.

Dyrevelfærdsloven i Danmark gør, at vi skal agere langt tidligere end man har gjort i andre lande i forhold til dyrenes velfærd og adgang til foder jf. DCE rapport 425 om rewilding s. 37 og 38, hvor der beskrives tab af kropsvægt på 25% hen over et år og en dødelighed på 30-50% i helårsgræssende projekter i Europa. Det kan på ingen måde accepteres i Danmark, og vi er nødt til at sikre os, at vi griber ind langt tidligere i Stråsø. Det kræver et meget opmærksomt opsyn og en løbende nødvendig regulering af antallet af dyr, herunder udtagning af dyr, som ikke trives.

Reproducerende bestand af heste

Udsætning af en reproducerende bestand af heste vil give dyrevelfærdsmæssigt positive effekter, og en højere grad af naturlighed. Desværre vil det også give en række dyrevelfærdsudfordringer som Naturnationalparken er nødt til at være klar til at agere på. De væsentligste er:

- Omkring foling, hvor det er nødvendigt at have et tæt opsyn, som er langt oftere end hver anden dag som nævnes i forvaltningsplanen s. 65.
- Ifoling af unge hopper, når der har været et godt fødegrundlag i en periode, vil efterfølgende betyde en betragtelig forlænget folingssæson i forhold til normal cyklus.
- Foling af føl i vinterperioden, hvor fødegrundlaget er lavt, vil give udfordringer med lav eller ingen mælkeydelse og dermed utrivelige eller døde føl, hvis man ikke griber ind.

Hvordan Naturnationalparken vil agere i forhold til disse problemstillinger, bør fremgå af forvaltningsplanen.

Uddannelse af medarbejdere/tilsynsførende

Uddannelse af medarbejdere, som tilser dyrene, er essentiel og grundlaget for at en evidensbaseret overvågning af dyrene kommer til at fungere efter hensigten. Disse medarbejdere skal løbende uddannes og der bør ske en kalibrering mellem tilsynsførende i de forskellige Naturnationalparker for at sikre at dyrene bliver bedømt, så ensartet som muligt – særligt med henblik på, hvornår dyrenes velfærd er truet.

Vi kan i almindelige landbrugsbedrifter ofte se landmænd som bliver staldblinde, eller efterhånden får en fejlagtig bedømmelse af, hvad normalen er og derfor får reageret for sent på udfordringer. Det samme vil sandsynligvis ske i NNP, hvorfor det derfor bør fremgå af forvaltningsplanen, hvordan man sikre de tilsynsførendes kompetencer. Det er tillige vigtigt at

have protokoller for, hvordan man håndterer forskellige nødsituationer f.eks. hvem tilkaldes til at aflive et tilskadekommet dyr.

Hvilke dyr kan være i helårsgræsning i vintermånederne

Vintermånederne og det tidlige forår er det tidspunkt, hvor dyrene vil være under størst pres. Det er en forudsætning for at have udegående dyr om vinteren eller i vinterlignende vejr at de er i godt huld (dvs. fra huld 3), at de har tyk pels og har adgang til frisk vand samt kan finde et tørt leje jvf. Fødevestyrelsen og det Veterinære Sundhedsråd ([Udegående dyr \(foedevarestyrelsen.dk\)](https://www.foedevarestyrelsen.dk)). Dyr som kommer under huld 3 bør således udtages og flyttes til andre arealer, hvor de har mulighed for at få supplerende foder. Dette bør præciseres i forvaltningsplanen.

Huld er en del af en bedømmelse af, hvordan et dyr har det, men det er en meget sen indikator på manglende trivsel over længere tid. Det er nødvendigt for at kunne agere proaktivt i forhold til dyrenes velfærd også at inddrage dyrenes adfærd, og hvilke planter de æder, og dermed kunne handle langt hurtigere i forhold til at opretholde dyrenes velfærd. Vurdering af udfyldning af hungergrube kan anbefales til vurdering af et dyrs status, da det er en god indikator på at dyret ikke længere æder som det burde.

Evidensbaseret tilgang til bæreevne og hvor meget foder der er tilgængeligt i vintermånederne til udsatte dyr

”Områdets bæreevne vurderes årligt efter vækstsæsonen på baggrund af vurdering af bestandsstørrelse, tilgængelig fødemængde og gennemsnitlig huldscore s. 65”.

DDD finder det forkert at en vurdering baseres på en gennemsnitlig score. Det er langt vigtigere, hvor stor spredningen på huldet er og hvor mange dyr som er under huld 3, hvilket bør fremgå af forvaltningsplanen.

En proaktiv vurdering af fødegrundlaget er fint, men desværre viser det danske vejr i efterårsmånederne frem til forårsmåned at være yderst forskellig fra år til år. Så hvad der synes at være af tilgængeligt foder i ultimo september/primio oktober måned kan være ændret markant i november måned. Der er således behov for en løbende vurdering af det fødegrundlaget.

Her er der behov for at gå evidensbaseret til værks for at vurdere fodermængden i de kritiske måneder. Der beskrives på s. 35 i forvaltningsplanen at *”Der er blandt andet set på forekomsten af vintergrønne arter, som hedelyng, bølget bunke, blåbær og vedplanter som nåletræer, kristtorn m.fl. sammenholdt med dyrenes fødepræferencer.”*

Det må anses for nødvendigt at få de nævnte foderremner analyseres for at kunne vurdere deres næringsværdi og dermed egnethed til at give heste og kvæg den nødvendige næring til at opretholde huldet. Kreaturer æder kun i begrænset omfang vedplanter (Faktablad fra Fødevestyrelsen om robuste racer, 2020). Deres primære foder er græs. Det tilgængelige græs indhold af næringsstoffer i vinterhalvåret i Stråsø bør tillige analyseres. Ved at kende næringsværdien af de tilstedeværende planter vil man med større sandsynlighed kunne vurdere, hvor mange dyr som formodes at kunne leve hen over vinteren på det. Der er dog i et

større perspektiv behov for at få lavet nogle videnskabelige projekter omkring fødegrundlaget i Naturnationalparker og andre naturgenopretningsprojekter særligt i vintermånederne for at kunne vurdere om der kan gå hegnede dyr i disse måneder og i givet fald i hvilket omfang.

Det tilgængelige fødegrundlag kan ændre sig markant grundet skiftende vejrforhold. Derfor kan det blive nødvendigt med en regulering af bestanden i løbet af vinteren/tidlige forår. Dette bør tillige fremgå af forvaltningsplanen.

Nødsituationer

Af de beskrevne tiltag i nødsituationer, må forslaget om fældning af træer, hvor dyr kan æde knopper, bark mm. anses for urealistisk i forhold til den mængde foder hver hest og stud skal have dagligt for at opretholde hullet. Fodringsværdien af disse knopper og bark bør som minimum undersøges. Kreaturer og heste er ikke browsere, og derfor må dette tiltag være tilsigtet hjortene. Det anbefales i stedet, at man har en eller flere permanente fangefolde, hvor dyrene kan indsamles og flyttes til andre arealer.

Udfordring med parasitter

Området i Stråsø vil periodisk være vådt, særligt omkring søerne. Dette vil være en udfordring i forhold til at hestene er følsomme overfor parasitter særligt på våde arealer. Det kan blive nødvendigt med veterinærfaglig ekspertise for at håndtere disse udfordringer. Kreaturer er også følsomme overfor parasitter. Især i perioder med fødeknaphed vil lungeorm hurtigt blive en udfordring, mens leverikter kan blive en udfordring på arealer med lavtstående vand. Det er nødvendigt at søge veterinær-ekspertise for at løse disse udfordringer før dyrenes velfærd er truet.

Begynd med lavt dyretryk

DDD ser meget positivt på den måde Naturnationalpark Stråsø vil forvalte dyrene med en meget lav belægning i først omgang. Store dele af Stråsø er meget næringsfattigt og det vil som tidligere nævnt være påkrævet af få noget evidensbaseret viden på, hvor meget foder der er til dyrene på arealerne før vi sætter dyretrykket op.

Valg af dyr

I forbindelse med køb af dyr til Naturnationalparken anbefales det at man får dyr fra andre naturprojekter, som således har været vant til at klare sig i naturen og har lært af deres mor, hvilke planter de skal æde mm.

Obduktion

Det anbefales at få dyr, som dør på arealet, obduceret før de går til destruktion for at få klarhed over, hvilke udfordringer dyrene har haft og dermed bruge dette i den fremtidige forvaltning.

Mineraler

Stråso er et næringsfattigt område og det anbefales at der udsættes mineraler til dyrene, da mineralmangel pludselig kan give meget alvorlige konsekvenser for dyrene. Det er muligt at lave mineralanalyser via f.eks. hår og derved få en status på dyrene og dermed kunne agere proaktivt.

Behov for fangfolde

Dyr, som ikke håndteres af mennesker dagligt, bliver efterhånden mere og mere sky og lader sig vanskelig indfange. Håndtering af disse dyr udgør en (livs)fare for de dyrlæger eller andre som skal behandle/flytte disse dyr. Det er derfor nødvendigt at have egnet materiel (folde), som ikke skader dyrene og som gør det sikkert for mennesker at håndtere og evt. behandle dyrene. Det bør fremgå af forvaltningsplanen, hvordan man vil håndtere denne problematik.

Specifikke indsatser for at fjerne uønskede planter og træer

På s. 59 anføres at man vil anvende ild, slåning af græs etc. for at stoppe uønskede planter og træer. Her vil DDD tillige, foreslå at man anvender geder periodisk til at fjerne uønskede planter og træer Jf. projekt i Vejle Kommune.

Såfremt der er spørgsmål eller behov for uddybende forklaring står DDD gerne til rådighed. Henvendelse til undertegnede.

På vegne af Den Danske Dyrlægeforening

Helle Slot

Medlem af interessentgruppen for Naturnationalparker under Miljøministeriet

hs@ddd.dk eller +45 2025 4027

[f:LogoOvertekst]

Den Danske Dyrlægeforening | Danish Veterinary Association | Amager Strandvej 60 | DK-2300 København S | +45 3871 0888
E-mail: ddd@ddd.dk | www.ddd.dk